

DOI <http://dx.doi.org/10.18524/2312-6809.2018.26.129478>

УДК 821.161.2:621.039:82–21 Ліна Костенко

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТРАКТУВАННЯ ТРАГЕДІЇ ЧОРНОБИЛЯ В ЛІРИЦІ ЛІНИ КОСТЕНКО (стаття перша)

Тетяна Філат, д-р філол. наук, проф.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
languages@dma.dp.ua

У статті розглядаються особливості художнього трактування трагедії Чорнобиля в поетичній і публіцистичній творчості Ліни Костенко. Чорнобильська тема у творах Ліни Костенко становить основу мотивної системи і фокусує ліричне переживання, утворюючи закінчений цикл. Чорнобильська трагедія настільки глибоко увійшла в поетичну свідомість поетеси, що навіть у творах на іншу тему виникають спогади про Чорнобиль, алюзії на нього, формується мозаїка думки і почуттів поетеси, звернених до сучасної дійсності.

Ключові слова: чорнобильська тема, етико-філософське осмислення, циклічність, проблемно-тематична спільність віршів, феномен інкрустації, ліричний суб'єкт.

Поетична творчість Ліни Костенко отримала високу ідейно-естетичну оцінку багатьох літературознавців і критиків. Так, В. Брюхо-вельський, автор нарису про Ліну Костенко в «Українській літературній енциклопедії», зазначив: «Поезії Ліни Костенко властиві потужна інтелектуальна напруга, тяжіння до афористичної влучності вислову.. Творчість Костенко відзначається дисциплінованістю й глибиною думки, яка виростає з проникливо ліричного сприйняття світу!» [1, с. 16]. М. Слабошпицький справедливо вважає, що «творчість Ліни Костенко...це афористично точний вислів, рідкісна стилістична прозорість і лірична одухотвореність... Ліна Костенко — рідкісний майстер у володінні словом. Вона на диво органічно творить свій звукопис...» [2, с. 121, 125]. Валентина Статєєва стверджує: «Божий дар — високий рівень інтелекту, освіченості, поетичний талант і мовну геніальність — Ліна Костенко удесятерила в постійній і копіткій роботі над собою, над своїм словом, що вже оцінено в понад 100 мовознавчих дослідженнях, зокрема й дисертаційних, із лінгвостилістики, поетики, ономастики, лексикології» [3, с. 56]. Н. І. Бернадська зазначає, що «підкреслена філософічність — одна з прикметних ознак лірики Л. Костенко. Самоцінність і неповторність людського іс-

нування, морально-етичні пошуки окремої індивідуальності, шаленство сучасного життя, його наслідки і пам'ять історії — ось основна вісь художніх роздумів поетеси, яка по-максималістськи, без напівтонів і компромісів говорить про цінності неперехідні і вічні»[4, с. 211].

Дослідники одностайні в оцінці особливої філософської основи, активної громадянської позиції, ліричного напруження, високої мовної майстерності поетичного стилю Ліни Костенко. Але недостатньо вивченими залишаються ліричні твори, наскрізним мотивом яких виступає трагедія Чорнобиля, що і буде **предметом** дослідження у статті. **Мета роботи** — виявити особливості художнього трактування трагедії Чорнобиля в ліриці Ліни Костенко.

Творчість Ліни Костенко продовжує кращі традиції української літератури, які пов'язані з гострим сприйняттям й етико-філософським художнім осмисленням найважливіших для країни та народу соціально-історичних подій, явищ, процесів. Таке сприйняття й переживання дійсності, коли загальнонародні події стають об'єктом глибокого особистого інтелектуально-філософського образного осмислення, притаманне ліриці Ліни Костенко з її виразною внутрішньою етико-філософською основою. При цьому поетеса не тільки відтворює свою художню перцепцію світу, а й своєрідно трансформує, переосмислює традиційні жанри, часом вдаючись до комбінаторики різних жанрово-поетологічних систем. Творчій свідомості Ліни Костенко притаманне не стільки прагнення до своєрідного повторення і нагромадження тем, образів, емоцій, думок, скільки певна внутрішня своєрідна їх циклічність. В її основі лежить цілісність авторського ліричного суб'єкта з його особливим етико-філософським баченням дійсності, адресованим читачеві-сучасникові. У творчості Ліни Костенко проступає чітко виражена тенденція до естетичного вирішення гострих соціально-історичних, моральних, філософських проблем, актуальних для сучасного життя українського народу. Особливості такого світовідчуття, переживання світу своєрідно переломлюються в лірико-трагічній темі чорнобильської катастрофи.

Дуже часто у творчості поетеси виникають, окрім зовнішньо організованих циклів «від автора», внутрішньо насичені проблемно-тематичною спільністю групи віршів, відмічені внутрішньою цілісністю авторського ліричного суб'єкта, через призму якого дається особлива оцінка-сприйняття сучасного світу. У поетеси можна виділити, наприклад, військовий цикл («Смертельний падеграс», «Тут обелісків

ціла рота...», «У Корчуватому, під Києвом...»), автобіографічний («Мій перший вірш, написаний в окопі...», «Я виросла у Київській Венеції...», «Мати»), чорнобильський («Атомний Вій опустив бетонні повіки...», «Загидили ліси і землю занедбали...», «Летючі крони голубих дерев...») тощо.

Літературознавці вважають, що цикл — це «понадтекстова літературна єдність» [5, с. 157]. У Літературознавчій енциклопедії дається деталізація цього визначення: «Цикл — низка пов'язаних між собою явищ, близьких за походженням, змістом, функцією, які творять певну цілісність. У літературі — сукупність художніх творів, належних до одного жанру або спільних за ідейно-тематичним принципом, за подібністю композиційних форм, об'єднаних задумом автора в естетичну цілість» [6, с. 570]. У ліриці Ліни Костенко об'єктивне прагнення до циклізації, як видається, пов'язане з постійним напруженням етико-філософським осмисленням і ліричним переживанням глибоко трагічних подій сучасності. Цикли поетеси групуються в певну єдність не стільки за проблемно-тематичним принципом, скільки за властивим поетесі постійним поверненням до пам'яті серця. Зрозуміло, найхарактернішою ознакою циклу є проблемно-тематична єдність групи творів. Їх жанрова природа найчастіше пов'язана з ліричною мініатюрою. Але значно більш істотною в естетичному відношенні виявляється вражаюча цілісність сприйняття, світовідчуття й оцінка-переживання світу ліричним суб'єктом твору. Це часто породжує певні наскрізні образи, тяжіння до авторської жанрової будови творів, в якій поєднується лапідарність з внутрішньо форсованою філософсько-емоційною ємністю. Цю особливість художнього світу лірики Ліни Костенко дуже точно відзначив Іван Дзюба: «Серед нових віршів переважають поетичні мініатюри-акварелі та ліричні монолози... «Скупішою» стала і мовна палітра, але образний арсенал не збіднів. Загалом стилістика не втратила на інтенсивності, а може, й набула. В усякому разі звукопис став багатший, просто розкішний, при тому що ненавмисний, з природною плінністю...» [7, с. 79].

Не менш важливою рисою віршованих циклів Ліни Костенко є поєднання, по суті, епічного масштабу подій з неповторним ліричним відтворенням, осмисленням і переживанням його. Ця своєрідність лірики яскраво проступає в чорнобильському циклі. У цілому, основну складову чорнобильського циклу можна датувати 1988–2012 роками. Це свідчить про те, що тема Чорнобиля постійно присутня в

художній свідомості поетеси, входячи й у прозові твори письменниці. Таким чином, власна громадянська позиція Ліни Костенко і поетичне сприйняття світу її ліричним суб'єктом знаходяться в гармонійній єдності.

Проблема Чорнобиля привертає увагу дослідників насамперед у зв'язку із публіцистикою Ліни Костенко (Т. Гундорова [8], А. С. Кузьмич-Походенко [9, с. 150–153]). Меншою мірою аналізується «чорнобильська» поезія, хоча ліричні вірші начебто своєрідно доповнюють, більш емоційно розкривають трагедію Чорнобиля у творчості поетеси і потребують ретельного вивчення. На думку Т. Гундорової, «треба визнати, що Чорнобиль перетворюється сьогодні з реальної історичної події на символічну... Взагалі, Чорнобиль тією чи іншою мірою торкався уявлення про існування в сучасності і вимагав її нових філософських, культурних і політичних переформулювань» [8]. А. С. Кузьмич-Походенко справедливо вважає, що «Чорнобильська трагедія 1986 року — одна з провідних тем творчості Ліни Костенко. В поезіях, публіцистичних виступах, прозі письменниці не оминає увагою цю катастрофу і, що головне, її наслідки. Публічно Ліна Костенко висловлюється про цю трагічну тематику в доповідях «Чорнобиль в дозах історичної свідомості» (м. Львів, 1993 р.) і «Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф» (м. Чернівці, 2002 р.), розкриваючи багатоаспектність наслідків аварії на ЧАЕС, розглядаючи їх крізь призму гуманітарного трактування — як крах не тільки екології, а й певною мірою мислення, розуміння, сприйняття цієї катастрофи» [9, с. 150].

Тема Чорнобиля у творах поетеси іноді становить основу й центр ліричного переживання. Але Чорнобильська трагедія настільки глибоко увійшла в поетичну свідомість Ліни Костенко, що навіть у творах на іншу тему виникають спогади про Чорнобиль, алюзії на нього, формуючи мозаїку думки й почуттів автора, звернених до сучасності. Так, наприклад, у вірші «Хто в нашу долю тільки не втручався...» ліричний суб'єкт інтелектуально й емоційно осмислює історію України, вдається до узагальнюючого семантично насиченого образу «духовного Чорнобиля» як символу трагедії народу, прив'язаного до відомої історичної події — катастрофи на Чорнобильській АЕС у 1986 році:

*Хто в нашу долю тільки не втручався,
В яких тенетах тільки не б'ємось,
Духовний Чорнобиль давно вже почався,
А ми іще тільки його боїмось* [10].

Ліричний суб'єкт не тільки глибоко переживає трагедійність конкретної події, а й бачить у ньому певну узагальнюючу ознаку стану сучасного світу, що загрожує трагедіями, катастрофами, загибеллю людей. Як пише Іван Дзюба, «біль понівеченої природи розростається боєм усього знівеченого життя — скрізь, хоч і не чорнобильською мірою... зміни навколо людини — це відлуння змін у ній самій, у людстві, в його якості...» [7, с. 85].

В іншій ліричній медитації («Кричали «біс», пишались зробленим...»), де відчувається іронія, формуються етико-філософські, проаніт трагізмом судження щодо Чорнобильської аварії:

*Кричали «біс», пишались зробленим,
Прогрес любили над усе.
Летить лелека над Чорнобилем,
Нікому діток не несе [10].*

Поетеса вдається до традиційного поетичного образу лелеки («лелека»), що приносить дітей, співвідносячи його з простором Чорнобильської трагедії.

У вірші «Дозиметром не виміряєш дози...» виникає алюзія на Чорнобиль через посилання на прилад, яким вимірюють рівень радіації:

*Дозиметром не виміряєш дози
Тотального спустошення душі.
Історія лягає під бульдозери,
Сучасний світ штампує фетиші [10].*

Найважливіші прикмети сучасного існування людей як «атомних заручників прогресу», які знаходяться в межах «від стресу і до стресу», постають у вірші «Ми — атомні заложники прогресу...»:

*Ми — атомні заложники прогресу.
Вже в нас нема ні лісу, ні небес.
Так і живем од стресу і до стресу,
Абетку смерті маємо — АЕС [10].*

Тут виникає образ АЕС як своєрідної «абетки смерті». Тим самим ліричний суб'єкт формує узагальнюючий образ загрози людському існуванню. При цьому поетеса не просто констатує існування загрози від атомної електростанції, а наче попереджає людство про гуманітарну, духовну катастрофу. Таким чином, поетичний огляд дійсності перетворюється на глибоко трагічне осмислення ліричним суб'єктом

загроз для сучасника. Події української історії інтерпретуються ліричним суб'єктом як можлива загальнолюдська трагедія.

Назва поетичного циклу «Інкустації» ніби готує читача до сприйняття творів, об'єднаних функцією прикрашати що-небудь. «Словесна інкрустація, — вважає Є. С. Іонова, — є позначенням образів, які сприймаються чуттєво, долучаються до нових зв'язків, і тому стають ключем до нових поворотів думки. Це найпоширеніший прийом подавання образів і нормативів...»[11].

За визнанням Ліни Костенко, ««Інкустації» відбивають світ у розломах ритму — а летюча рима ніби «зшиває» цей вибухлий світ. Але рима має прямий стосунок не тільки до світу, як його переживаєш, чи до версифікації, але й до специфіки мови насамперед» [7, с. 180]. Поетеса пов'язує особливості ритму й рими своїх творів з особливостями мови: «У нас мова з рухомим наголосом, з постійним пошуком евфонії. І водночас з невіршеними психологічними й іншими аспектами буття мови в суспільстві» [7, с. 180]. Таким чином, саморефлексія Ліни Костенко свідчить про її особливе внутрішньо-органічне сприйняття світу і слова в їх своєрідній єдності.

Початок вірша «Атомний Вій опустив бетонні повіки» — прозорий натяк на широковідому цитату з твору Миколи Гоголя «Вій», а персонаж визначається словом «атомний», що модернізує образ, встановлює прямий зв'язок його із сучасним атомним століттям:

Атомний Вій опустив бетонні повіки.

Коло окреслив навколо себе страшне [12, с. 537].

Інша частина вірша — серія емоційно насичених, конкретних риторичних питань, з якими ліричний суб'єкт ніби звертається до сучасників, порушуючи проблеми, але не вирішуючи їх, примушуючи читача замислитися над найважливішими тенденціями й особливостями сучасного світу. Ліричний суб'єкт вводить семантично значущі питальні слова: «чому», «хто» винен у трагедії людства, пов'язаній з використанням атома. Він звертається до науки, яка, «вимагаючи жертв», не називає винуватців атомних катастроф:

Якщо наука потребує жертв, —

чому ж не вас вона перековтала?! [12, с. 537].

Саме риторичний характер питань, де знак питання поєднується зі знаком оклику, створює емоційну трагічну напруженість ліричної оповіді.

Якщо в попередніх віршах ліричний суб'єкт трактує в цілому епоху відкриття і використання атома як руйнівну, то у вірші «Загидили ліси і землю занедбали» звучить конкретне звернення до трагедії Чорнобиля, гнівно засуджується і вибір місця, де була побудована АЕС («Поставили АЕС в верхів'ї трьох річок» [12, с. 538]), що глибоко осмислюється і в публіцистиці, і в документалістиці. Ліричний суб'єкт дає жорстке визначення винуватця Чорнобильської атомної катастрофи, звертаючись до поетики риторичного запитання:

То хто ж ви є, злочинці, канібали?! [12, с. 538].

Він водночас вдається до метафорично забарвлених, тавруючих означень: «злочинці», «канібали». І риторичне питання, і ці узагальнюючі характеристики-присуди передають глибоке філософсько-емоційне осмислення ліричним суб'єктом трагедії своєї країни і свого народу. Ще більш виразними образами метафоричного характеру постають «чорний дзвін» і «яничари», що символізують Чорнобильську трагедію. Завершують вірш алюзія на відомі шевченківські рядки і висновок ліричного суб'єкта про те, що наступні покоління не пробачать Чорнобильської трагедії:

*І мертві, і живі, і ненароджені
нікого з вас довіку не простять! [12, с. 538].*

У циклі «Інкустації» є значна кількість віршів, побудованих як риторичні запитання. Цей принцип можна вважати системоутворюючим елементом циклу, таку функцію виконує наскрізний мотив глибокої духовності ліричного суб'єкта, зверненого до рішень загальнонаціональних і навіть загальнолюдських проблем.

До «Інкустації» належать і ліричні вірші, які представляють собою авторську трансформацію жанру пейзажної лірики, де в точці зору ліричного суб'єкта постають метафорично ускладнені флористичні образи:

*Стоять озера в пригорщах долин.
Луги цвітуть у придорожній смузі [12, с. 544].*

Водночас вводиться, завдяки поєднанню стилістично різноспрямованих епітетів, образ знакового для українського пейзажу представника фауни:

*І царствений цибатий чорногуз
поважно ходить в ранній кукурудзі [12, с. 544].*

В описі-пейзажі присутні і людина, і домашня тварина («коза»), і метонімічний образ сучасної цивілізації («машина»). Однак цей майже ідилічний пейзаж руйнується фінальними рядками твору:

*Малина спіє... І на все, на все
лягає пил чорнобильської траси [12, с. 544].*

У вірші «Жоржина на чорнобильській дорозі...» теж відчутно проявляється семантична трансформація жанру пейзажної лірики, де із самого початку розвивається тема чорнобильської природи. Поетеса створює систему ліричних пейзажних образів, які є символами життя. Вона вдається до сакральних для сільської людини образів квітів («жоржина»), роси («роси»), даху над головою («стріхи»), поєднуючи їх в конструкціях, що дають можливість переосмислити ці образи в трагічному ключі: як руйнування і загибель:

*Роса — як смертний ніт на травах,
на горіхах.
Але найбільше стронцію — у стріхах [12, с. 544].*

Ліричний суб'єкт констатує характерну деталь сільського пейзажу України — «стріхи», які оксиморонно стали «радіаційними». Сучасний український пейзаж під пером поетеси стає наче двошаровим: традиційним (у переліку пейзажних ознак) і сучасним, що несе на собі печать Чорнобильської катастрофи, — радіоактивним.

Інша двошаровість — це власне образний паралелізм у вірші «Летючі крони голубих дерев», де автор змушує читача замислитись над тим, що, окрім Чорнобильської зони, у людства може виникнути й більш широка трагічна зона і перспектива:

*Ріка. Палатка. Озеро. Курінь.
Аборигени Острова Надії.
Босоніж дітки бігають малі [12, с. 545].*

Це є свідченням того, що стильовій манері поетеси притаманне прагнення наповнити предметну образність додатковим змістом. І далі за текстом цей майже ідилічний пейзаж руйнується висновком ліричного суб'єкта про те, що важко в сучасному світі знайти межу між небезпечною і безпечною зонами:

*А де тепер не зона на землі?
І де межа між зоною й не зоною?! [12, с. 545].*

Таким чином, якщо для традиційної пейзажної лірики притаманне відтворення тієї чи іншої пори року (весна, літо, осінь, зима) або часу доби (ранок, день, вечір, ніч), то для Ліни Костенко характерним є відтворення історичного часу — позачасся Чорнобильської катастрофи. Разом з тим у неї є вірш «Цей дощ — як душ. Цей день такий ласкавий», в якому органічно поєднані прикмети як весни, так і чорнобильського хронотопу:

*Сади цвітуть. В березах бродить сік.
Це солов'їна опера, Ла Скала! [13, с. 259].*

Однак вони уже пов'язані з географічно точним і сучасним місцем та історичним часом:

Чорнобиль. Зона. Двадцять перший вік [13, с. 259].

У характеристиці художнього простору, як образу після чорнобильської катастрофи, Ліна Костенко подає метафорично-гіперболічні динамічні описи пейзажних картин, зображення флори і фауни:

*Тут по дворах стоїть бузкова повінь.
Тут ті бузки проламують тини.
Тут щука йде, немов підводний човен,
і прилітають гуси щовесни [13, с. 259].*

І тут же поетеса вводить, крім традиційних деталей чорнобильського простору, нові його особливості, породжені трагедією:

*У Рудому лісі вирости поганки,
і ходить Смерть, єдиний тут грибник [13, с. 259].*

Особливо акцентується відсутність людей у звичному пейзажі:

Жив-був народ над Прип'яттю — і зник [13, с. 259].

Трагічна тема порожнечі антигуманного чорнобильського простору перегукується з темою відповідальності людини за скоєний злочин. Чорнобиль стає точкою виміру порядності й духовності політиків, вчених, поетів, пересічних громадян. Поетесу турбують і трагедія вибуху на Чорнобильській АЕС у 1986 році, і її наслідки, і те, що в країні розпочався «духовний Чорнобиль» [10] — страшніший,

на думку ліричного суб'єкта, ніж сама аварія. Автора пригнічують і голосні «біс» («Кричали «біс», пишались зробленим...»)[10], і те, що про трагедію не хочуть вголос говорити лікарі та керівники держави, і «спустошення душі»[10], і те, що живемо «од стресу і до стресу, Абетку смерті маємо — АЕС» [10]. Це пряма засторога тим, хто не розуміє, до чого може призвести безвідповідальність і непрофесіоналізм.

Від вірша до вірша, присвячених чорнобильській темі, відбувається нагнітання та накопичення красномовних деталей, які створюють чорнобильський хронотоп: «пил чорнобильської траси» [12, с. 544], «Роса — як смертний піт на травах...» [12, с. 545], «найбільше стронцію — у стріхах» [12, с. 544], «А де тепер не зона на землі?» [12, с. 544], «Чорнобиль. Зона. XXI вік» [12, с. 549], «Жив-був народ над Прип'яттю — і зник» [13, с. 259] тощо. Цілком слушно Юрій Николишин визначив, що творчість Ліни Костенко — «це Молитва за Україну» [14, 146], бажання зупинити руйнування природи, України та українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брюховецький В. С. Костенко Ліна Василівна / В. С. Брюховецький // УЛЕ: в 5 т. — Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1995. — Т. 3. — 496с.
2. Слабошпицький М. Ліна Костенко / М. Слабошпицький // Історія української літератури ХХ ст.: у 2 кн. / за ред. чл.-кор. НАН України В. Г. Дончика. — Київ, 1998. — Кн. 2: Друга половина ХХ століття. — С. 120–125.
3. Статеева В. Ліна Костенко й українська лексикографія кінця ХХ — початку ХХІ ст. / Валентина Статеева // Культура слова. — 2010. — № 73. — С. 54–64.
4. Бернадська Н. І. Українська література ХХ століття: навч. посібник для старшокласників та вступників до вищих навч. закл. / Н. І. Бернадська. — 4-те вид., випр. — Київ : Знання-Прес, 2008. — 272 с.
5. Тюпа В. И. Анализ художественного текста: учеб. пособие для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений / В. И. Тюпа. — Москва: Издательский центр «Академия», 2006. — 336 с.
6. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [автор-укл. Ю. І. Ковалів]. — Київ: ВУ «Академія», 2007. — Т. 2. — 624 с.
7. Дзюба І. Є поети для епох / І. М. Дзюба. — Київ: Либідь, 2011. — 208 с.
8. Гундорова Т. Пост-Чорнобиль: катастрофізм як нова національна ідея [Електронний ресурс] / Тамара Гундорова. — Режим доступу: <http://lifepravda.com.ua/columns/2012/04/26/101231/>

9. Кузьмич-Походенко А. С. Проблема Чорнобиля у публіцистиці Ліни Костенко / А. С. Кузьмич-Походенко // Молодий вчений. — 2015. — № 12 (27). — Частина 4. — С. 150–153.
10. Костенко Л. Поезія [Електронний ресурс] / Ліна Костенко. — Режим доступу: <http://www.rulit.me/books/lina-kostenko-poeziya-read-410864-47.html>.
11. Ионова Е. С. Проблема творческого метода в работе журналиста [Электронный ресурс] / Е. С. Ионова. — Пенза, 2013. — Режим доступа: <https://www.scienceforum.ru/2013/pdf/5118.pdf>.
12. Костенко Л. Вибране / Ліна Костенко. — Київ: Дніпро, 1989. — 559 с.
13. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші / Ліна Костенко — Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. — 416 с.
14. Николишин Ю. Освідчення видавця / Юрій Николишин // Суходуб З. Ліна Костенко: любов'ю-пам'яттю причастя. — Львів: Апріорі, 2016. — С. 142–146.

ОСОБЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ТРАКОВКИ ТРАГЕДИИ ЧЕРНОБЫЛЯ В ЛИРИКЕ ЛИНЫ КОСТЕНКО (статья первая)

Татьяна Филат, д-р филол.наук, проф.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

В статье рассматриваются особенности художественной трактовки трагедии Чернобыля в поэтическом и публицистическом творчестве Лины Костенко. Чернобыльская тема в произведениях Лины Костенко составляет основу мотивной системы и фокусирует лирическое переживание, образуя законченный цикл. Чернобыльская трагедия настолько глубоко вошла в поэтическое сознание поэтессы, что даже в произведениях на другие темы возникают воспоминания о Чернобыле, аллюзии на него, формируется мозаика мысли и чувств поэтессы, обращенных к современной действительности.

Ключевые слова: *чернобыльская тема, этико-философское осмысление, цикличность, проблемно-тематическая общность стихотворения, феномен инкрустации, лирический субъект.*

FEATURES OF THE ARTISTIC INTERPRETATION
OF THE CHERNOBYL TRAGEDY IN THE LYRICS OF LINA KOSTENKO
(article one)

Tetyana Filat, Doctor of Philology, Professor

SE «Dnipropetrovsk medical academy of HM of Ukraine»

In the article features of artistic interpretation of Chernobyl tragedy in poetic and publicistic works of Lina Kostenko are considered.

The Chernobyl theme in the works of Lina Kostenko constitutes the basis and center of the lyrical experience, forming a complete work. The Chernobyl tragedy entered the poetic consciousness of the poetess so deeply that even in the works on another theme memories of Chernobyl, allusion to it arise, a mosaic of thoughts and feelings of the poetess turned to modern reality is formed.

Lina Kostenko continues the best traditions of Ukrainian literature which are associated with acute perception and ethical and philosophical artistic understanding of the most important socio-historical events, phenomena, processes for the country and people. At the same time, the poetess not only recreates her artistic perception of the world, but also transforms, reinterprets traditional genres, sometimes falling back to combinatorics of various genre and poeology systems. Not so much as desire for a unique repetition of themes, images, emotions, thoughts but also some kind of inner peculiar repeatability is inherent to Lina Kostenko's creative consciousness. It is based on the integrity of the author's lyrical subject with its special ethical and philosophical vision of reality, the view of life addressed to the contemporary reader.

In the work of Lina Kostenko a distinctly pronounced tendency of the aesthetic solution of acute socio-historical, moral, philosophical problems actual for the modern life of the Ukrainian people emerges.

The peculiarities of this view of life, the experience of the world are peculiarly refracted in the lyrical and tragic theme of the Chernobyl disaster.

Key words: *Chernobyl theme, ethical-philosophical comprehension, repeatability, problem-thematic entity of the poem, phenomenon of incrustation, lyrical subject.*

REFERENCES

1. Bryuhovetskiy, V. S. (1995), Kostenko Lina Vasilivna [Kostenko Lina Vasylivna], ULE: v 5 t., Ukrayinska entsiklopediya im. M. P. Bazhana, Kyiv, vol. 3, 496 p. [in Ukrainian].
2. Slaboshpitskiy, M. (1998), Lina Kostenko, Istoriya ukrayinskoyi literatury 20 st.: u 2 kn., [Lina Kostenko, History of Ukrainian Literature of the 20 th century in 2 buks], Kyiv, Kn. 2: Druga polovina 20 stolittya, pp. 120–125 [in Ukrainian].
3. Stateeva, V. (2010), Lina Kostenko y ukrayinska leksikografIya kintsya 20 — pochatku 21 st. [Lina Kostenko and Ukrainian lexicography of the endof 20th — beginningof the 21th century], Kultura slova, no. 73, Vid. dim Dmitra Burago, Kyiv, pp. 54–64 [in Ukrainian].

4. Bernadska, N. I. (2008), *Ukrayinska literatura 20 stolittya* [Ukrainian literature of the 20th century], Znannya-Pres, Kyiv [in Ukrainian].
5. Туупа, В. І. (2006), *Analiz hudozhestvennogo teksta* [Analysis of the artistic text], Izdatelskiy tsentr «Akademiya», Moscow [in Russian].
6. *Literaturoznavcha entsiklopediya*, (2007), [Encyclopedia of literary]: U dvoh tomah,, VU «Akademiya», Kyiv, vol. 2, [in Ukrainian].
7. Dzyuba, I. (2011), *E poeti dlya epoh* [The reare poets for epochs], Libid, Kyiv [in Ukrainian].
8. Gundorova, T. (2012), *Post-Chornobil: katastrofizm yak nova natsionalna ideya* [Post-Chernobyl: catastroph ismasanew national idea], available at: <http://lifepravda.com.ua/columns/2012/04/26/101231>
9. Kuzmich-Pohodenko, A. S. (2015), *Problema Chornobilya u publitsistitsi Lini Kostenko* [The Problem of Chornobyl in publicistics of Lina Kostenko], *Molodiy vcheniy*, no. 12 (27), part 4, pp. 150–153 [in Ukrainian].
10. Kostenko L. (2018), *Poeziia*, available at: <http://www.rulit.me/books/li-na-kostenko-poeziya-read-410864-47.html>.
11. Ionova, E. S. (2013), *Problema tvorcheskogo metoda v rabote zhurnalista* [Problem of creative method in the work of a journalist], Penza, available at: <https://www.scienceforum.ru/2013/pdf/5118.pdf>
12. Kostenko, L. (1989), *Vibrane* [Selected works], Dnipro, Kyiv [in Ukrainian].
13. Kostenko, L. (2015), *Trista poeziy. Vibrani virshi* [Threehundred poetic works. Selected poems], A-BA-BA-GA-LA-MA-GA, Kyiv [in Ukrainian].
14. Nykolyshyn, Yu. (2016), *Osvidchennya vydavtsya, Sukhodub Z. Lina Kostenko: lyubov'yu-pam'yattu pry chastya, Apriori, L'viv*, pp. 142–146 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30 березня 2018 р.